

ESIMENE MÄLESTUSSAMMAS JUHILE

60 AASTAT V. I. LENINI SURMAST

1925. aastal praeguse Vladimir Iljitši nimelise Elektromehaanikatehase läheduses asuvale haljasalale üles seatud Moskva esimese V. I. Lenini mälestussamba loomise ajalugu aitasid taastada Moskva Oblasti Riiklikus Keskarhiivis avastatud dokumendid.

Endise Michelsoni tehase kollektiiviga sidus V. I. Leninit tugev sõprus. Ta käis ettevõttes palju kordi, kohtus ja vestles töolistega. Kui siin oli sooritatud juhile kuritahtlik atentaat, jälgis temaervislikku seisukorda kogu meie maa. Tohtu rõõmuga reageerisid töölised 18. septembril 1918 avaldatud viimasele, 37. bülletäänile, milles öeldi, et V. I. Leninil on lubatud tööle asuda.

Sellele rõõmsale sündmusele pühendatud tehaseüritingul otsustati Vladimir Iljitši haavatasaamise paika püstitadaobelisk, mille avamine määrati Oktoobrirevolutsiooni esimesele aastapäevale.

Ühele pühapäevadest, kas 6. või 7. novembrile 1918. aastal oli tehases määratud miiting. Ootamatult saabus kohale au-

to, millest astus välja Lenin.

Vladimir Iljitš astus puuobeliski juurde, vaatas seda ja küsis teda ümbritsenud inimestelt:

«Mida te teete, seltsimehed?»

Talle vastati:

«See paik on meile püha. Siin voolas teie veri, Vladimir Iljitš. Nii otsustasimegi mälestusmärgi püstitada.»

«Seda pole vaja. Nüüd pole aeg tegelda selliste mälestusmärkidega,» ütles Vladimir Iljitš rahulolematult ja suundus kiiresti hoone poole, kuhu kogunesid töölised.

7. novembril 1922 asendati puust mälestusmärk punasest graniidist sambaga, millele oli kirjutatud: «Teadku kogu maailma rõhutatud, et selles paigas püüdis kapitalistliku kontrrevolutsiooni kuul katkestada maailma proletariaadi juhi Vladimir Iljitš Lenini elu ja töö.»

Lähenes nõukogude võimu viies aastapäev. Töölise soovil ja Lenini nõusolekul andis 9. septembril 1922 Moskva Nõukogu poolt loodud vabrikute ja tehaste ümbernimetamise keskkomisjon ettevõttele Vladimir Iljitši nime.

Varsti toimus teine tähtis sündmus. Moskva Tööliste, Talupoegade ja Punaarmee laste Saadikute Nõukogu 1922. a. 11. septembri istungi protokollis nr. 170 on kirjutatud: «On soovitatav paigutada Vladimir Iljitš Lenini haavatasaamispaigale pronksmonument ja rajada sinna haljasala.» Selle dokumendi leidis Moskva RSN Täitevkomitee Arhiivivalitsuse vaneminspektor E. Zinovenko.

Skulptuur valati Moskva Erivabrikus 1925. aastal ja paigutati juhi nime kandva tehase juures asuvale haljasalale. Vladimir Iljitš on ülikonnas, peakatteta ning peab kõnet. Tema pilk on suunatud kauguse.

See monument kaunistas tehase haljasala 1947. aastani. Seoses ümberplaneerimisega püstitati uus mälestussammas, mille autoriks oli NSV Liidu rahvakunstnik S. Merkurov. Aga 1967. aastal, mil tähistati Suure Oktoobri 50. aastapäeva, avati haljasalal pidulikult praegune monument.

Siin on alati palju inimesi. Hõbehallide juustega revolutsiooni-, sõja- ja tööveteranid tulevad siia, et rääkida noortele oma noorusaja unustamatutest päevadest, meie rahva püsivatest traditsioonidest, Pioneerid ja kommunistlikud noored annavad siin ustavusvande Lenini üritusele, partei üritusele.

Kodu-uurijaid hakkas huvitama küsimus: kus asub esimene pronksskulptuur? Hoolikad otsingud juhtisid linna 1. Kliinilisse Lastehaiglasse, mille aulasse on kallid reliikvia üles seatud.

M o s k v a

A. SIVTSOV,
TASS-i korrespondent